

• **v 11: Om ordlydforskjellen i siste vers:**

2Mos gir oss Guds skapelsesteologiske motivasjon, mens 5Mos gir oss Guds frelsesteologiske motivasjon. Begge begrunner samme bud.

• 1Mos. 2:1 Så ble himmelen og jorden fullført med hele sin hær. Gen. 2:2 Og Gud fullførte på den sjuende dagen det verket han hadde gjort, og han **hvilte** på den sjuende dagen fra alt verket sitt som han hadde gjort. Gen. 2:3 Og Gud **velsignet** den sjuende dagen og **helliget** den, for på den hvilte han fra alt sitt verk, det Gud hadde skapt og ville gjøre.

• **5Mos-parallellen:** hviledagen er bl.a. også til for å påminne oss om Guds frelsesverk.

• **Sabbatsbudets sosialetikk:** husfar pålegges å sikre både trelle og husdyr sabbatehvile. Ergo: slaveriet er egentlig opphevet på sabbaten.(= et slaveri-kritisk budskap).

• **Arbeidsplikt på sabbaten:** husfar pålegges implisitt å gjøre slikt arbeid på sabbaten som gjør at de andre, inkl husdyr og trelle, får hvile. (Noen rabbinere om 1Mos 2:3: Gud selv arbeider på sabbaten).

• **Jesus og sabbaten:** mange læresammenstøt i NT mellom Jesus og jødiske ledere om sabbats-helbredelser etc, sml Luk 13:10-17 o fl st.

• **Sabbat og søndag:** ikke noe søndags-bud i NT, bare en endret praksis i oldkirken, sml Åpb 1:10: «Herrens dag» = Jesu oppstandelsesdag.

Andre bud:

Du skal ikke misbruke Herren din Guds navn, for Herren vil ikke holde den uskyldig som misbruker navnet hans.

Hva er det?

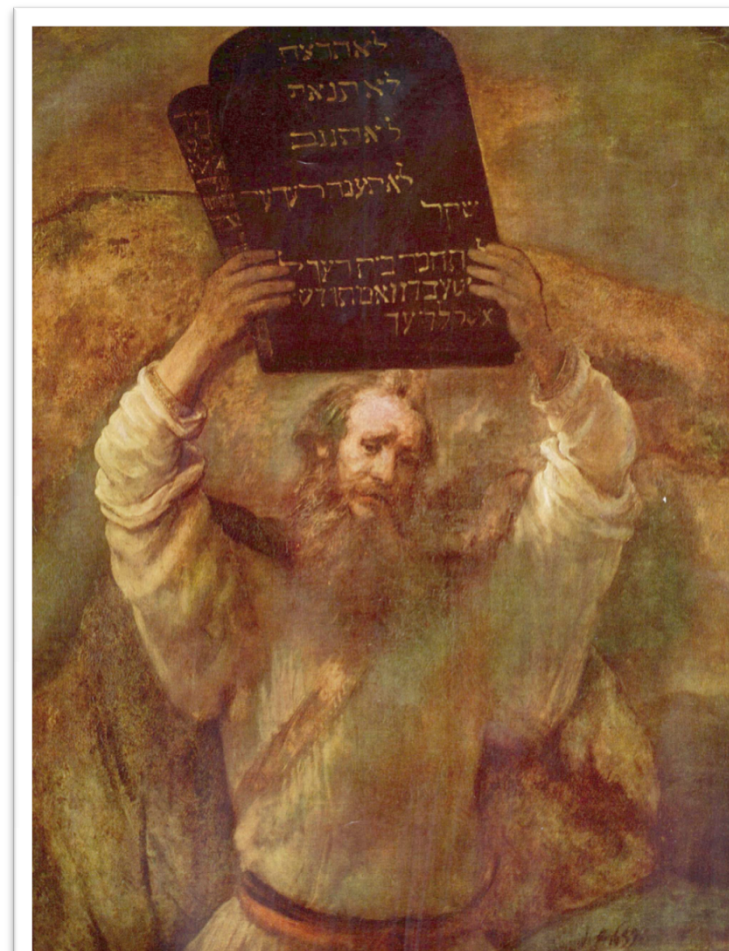
Vi skal frykte og elske Gud så vi ikke ved navnet hans banner, sverger, gjør trolldom, lyver eller bedrar, men påkaller Guds navn i all vår nød, ber lover og takker.

Tredje bud:

Du skal holde hviledagen hellig.

Hva er det?

Vi skal frykte og elske Gud så vi ikke forakter prekenen og Guds ord, men holder det hellig, gjerne hører og lærer det.

Rembrandt: «Moses mit den Gesetzestafeln», malt 1659, oppbevart i Kunstmuseet i Berlin (Public Domain).

Guds lovåpenbaring på Sinai

Del 2: Andre bud og sabbatsbudet

2Mos 20:7 Du skal ikke misbruke Herren din Guds navn, for Herren vil ikke holde den uskyldig som misbruker navnet hans.

8 Kom hviledagen i hu, så du holder den hellig!

9 Seks dager skal du arbeide og gjøre all din gjerning.

10 Men den sjuende dagen er sabbat for Herren din Gud. Da skal du ikke gjøre noe arbeid, verken du selv eller sønnen din eller datteren din, verken trellden din eller trelldkinnen din, eller feet ditt eller den fremmede som er hos deg innenfor portene dine.

11 For på seks dager gjorde Herren himmelen og jorden, havet og alt det som i dem er, og han hvilte på den sjuende dagen. Derfor velsignet Herren sabbatsdagen og helliget den.

5Mos 5:11 Du skal ikke misbruke Herrens, din Guds navn, for Herren vil ikke holde den uskyldig som misbruker navnet hans.

12 Ta hviledagen i akt så du holder den hellig, slik som Herren din Gud har befalt deg.

13 Seks dager skal du arbeide og gjøre all din gjerning.

14 Men den sjuende dagen er sabbat for Herren din Gud. Da skal du ikke gjøre noe arbeid, verken du eller sønnen din eller datteren din eller trellden din eller trelldkinnen din eller oksen din eller eslet ditt eller noen av dyrene dine eller den fremmede som er hos deg innenfor portene dine, for at også trellden din og trelldkinnen din skal få hvile, som du selv.

15 For du skal huske at du selv var trell i landet Egypt, og at Herren din Gud førte deg ut derfra med sterk hånd og utrakt arm. Derfor har Herren din Gud befalt deg å holde sabbatsdagen.

Over: Tibudslovens ordlyd i 2Mos 20 og 5Mos 5 (NB88/07)
Under: Den hebraiske ordlyden fra Codex Leningradensis, med
«meningparasja»-tegn etter v 7 og v 11.

Ex. 20:7 לא תשא את־שם־יהוה אלהיך לשוא כי לא ינקם יהוה את
אשר־ישא את־שמו^א לשוא: פ
Ex. 20:8 זכור^א את־יום השבת לקדשו^ב
Ex. 20:9 ששת ימים תעבד ועשית כל־מלאכתך^א
Ex. 20:10 ויום השביעי שבת ליהוה אלהיך לא תעשה כל־מלאכה
אתה ובהנך ובתך עבדך ונאמתך^א ובהמתך^ב וגרך אשר בשעריך^ג
Ex. 20:11 כי ששת־ימים עשה יהוה את־השמים ואת־הארץ את־הים
ואת־כל־אשר־בם ונחת ביום השביעי על־כן ברך יהוה את־יום
השבת ויקדשהו^א: ס

• **OBS:** Legg merke til helt forskjellig ordlyd i sabbatsbudets siste vers, 2Mos 20:11 -> 5Mos 5:15. Mer nedenfor.

• **v 7a: Andre bud: «Ikke misbruke Guds navn».** (Calvin: tredje bud). Budet har eget motivasjonsledd, som gjentar og betoner ordlyden.

• Hebr ordlyd: «Du skal ikke lofte opp (hebr: «nasa'») Herren din Guds navn til tomhet/løgn (hebr: «sjav»). Dvs: «misbruke».

• Budets forutsetning: **Guds navn er høy-hellig!** Sml 2Mos 3:14-15:

• 2Mos 3:14 «Da sa Gud til Moses: **Jeg er den jeg er**. Og han sa: Så skal du si til Israels barn: **Jeg er** («ækhjæ») har sendt meg til dere.» 15 «Så sa Gud til Moses: Så skal du si til Israels barn: Herren («JHVH» = Han er), deres fedres Gud, Abrahams Gud, Isaks Gud og Jakobs Gud, har sendt meg til dere. Dette er navnet mitt til evig tid. Det skal de kalle meg fra slekt til slekt.»

• Sml Jesus i NT: «Jeg har **åpenbart navnet ditt** for de menneskene du gav meg av verden. De var dine, og du gav dem til meg. ... Hellige Far, **bevar dem i navnet ditt, det som du har gitt meg**, for at de skal være ett, likesom vi er ett .... » (Johs 17:6 og 11). I Guds navn bor hele budskapet.

• **v 7b: Motivasjonen: «Gud vil ikke holde uskyldig»:** terminologi fra et rettsoppgjør – der Gud er dommer og mennesket er tiltalt.

• **Store katekisme:** Budet setter vakt ved tungen vår og har brodd mot banning og sverging som lyver, mot

løst snakk i preken, mot falske profeter i GT og vranglærere i NT.

• **v 8ff: Sabbatsbudet.** Nyanseforskjell i ordlyd mellom «**kom i hu**» (hbr: sacar) og «**ta i akt**» (hbr: samar). Appell til hukommelsen. Fordi det fins et forangående (evangelisk) sabbats-budskap i selve skapelsesberetningen (1Mos 2:1-3).

• «**hviledag**» (hbr: jom hasjabbat): av verbet «sjavat» = hvile.

• **preposisjonsleddet:** et formåls-ledd: «til å helligholde den» (lekaddsjā) = «så du holder den hellig».

• «**holde hellig**»: å skille noe ut fra det vanhellige og profane, sette det til side så det forblir hellig. (hbr: kadasj = skjære av, skille ut). Viktig motsetning: hellig vs vanhellig.

• **v 9-10a: Budets utdypende arbeids-forbud.** Viktig tolknings-spørsmål: Er arbeidsforbudet absolutt, eller er det underordnet under leddet om hvile, velsignelse og helg i v 11c -? Sml NT: ikke forskjell på dager ... osv.

• «**sabbat for Herren**»: Gud gjør i dette budet krav på menneskets særlige oppmerksomhet en dag for uken = pekepinn i retning gudstjenesten.

• **v 10b-11: Budets motivasjonsdel:** her kommer den store ordlyd-forskjellen mellom 2Mos og 5Mos inn i bildet!

• **v 10b: Budets radikale rekkevidde:** «**du selv**» = husfar i huset. Deretter: alle familiemedlemmer og tjenestefolk, alle husdyr og endog «frennede» i samme bomiljø.